

УДК 94(477)

Н. О. Гончарова

ЦЕРКОВНИЙ АСПЕКТ ДВОРЯНСЬКОЇ БЛАГОДІЙНОСТІ В ХЕРСОНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

Статтю присвячено дослідженню джерельного потенціалу дореволюційних єпархіальних періодичних видань. На основі аналізу значного масиву фактичних даних в "Херсонских єпархіальних ведомостях" висвітлюються основні форми благодійної діяльності дворянської верстви у напрямку допомоги церквам Херсонської губернії. Загальна для всіх "єпархіальних ведомостей" типова структура дозволяє зробити висновок про універсальний характер єпархіальної періодики як джерела історії дворянської благодійності в різних губерніях Російської імперії в XIX – на початку XX століття.

Ключові слова: дворяни, Херсонська губернія, церква, пожертвування, єпархіальна періодика, офіційна частина.

У сучасних умовах спостерігається тенденція зростання наукового інтересу до вивчення регіональної церковної історії у різноманітних її проявах. У даному контексті закономірним стає звернення дослідників до провінційної церковної преси. Єпархіальні відомості представляють собою видання духовного відомства, котре зосереджує інформацію про церковні установи, відтворює широкий спектр громадської, професійної та соціально-виховної діяльності духовництва, містить чимало даних історичного, краєзнавчого, етнографічного та суспільно-політичного характеру.

Дослідження останніх років засвідчують, що аналіз єпархіальної періодики дозволяє висвітлити найрізноманітніші аспекти суспільного життя. Питання інформативних можливостей "Черниговских єпархіальних известий" для вивчення становища Російської православної церкви за доби правління Миколи I розглядає у статті О. Маслюк [1]. На матеріалах "Архангельских єпархіальних ведомостей" І. Верещагін досліджує участь духовництва в діяльності єпархіального друкованого органу [2]. Акцент науковець робить на визначенні проблем, котрі завадили виданню статі платформою для консолідації духовництва на шляху до модернізації. Важливість видання "Волинские єпархіальні ведомости" як друкованого органу Волинської єпархії у синодальний період доводить І. Шемедюк [3].

Джерелознавчий аналіз "Тамбовских єпархіальних ведомостей" здійснює в своїй роботі О. Хабарова [4]. Автором розглядається структура видання, основні напрямки офіційної та неофіційної частин, соціокультурні компоненти даного журналу. Особливо приділено увагу висвітленню патріотичної діяльності тамбовського духовництва в період війн XIX – початку XX ст. В. Саранча зупиняється на ключових аспектах діяльності православної церкви на території Полтавської губернії під час Першої світової війни за матеріалами часопису "Полтавские єпархіальні ведомости". Автором зроблено акцент на благодійницькій діяльності церкви та організації допомоги біженцям [5]. Діяльності духовництва Кишинівської єпархії на початковому етапі Першої світової війни присвячено статтю В. Содоля [6]. На основі даних офіційної церковної преси науковець аналізує заходи керівництва єпархії щодо мобілізації духовництва на збір пожертвувань для армії, надання допомоги сім'ям мобілізованих та пораненим воїнам. Благодійна підтримка дворянства церковних установ Бессарабії в 60-70-х рр. XIX ст. розглядається в статті М. Башли [7]. Однак, попри розмаїття наявної наукової літератури, благодійна діяльність представників дворянської верстви південноукраїнських губерній крізь призму публікацій у дореволюційних єпархіальних виданнях залишається недостатньо висвітленою. Метою статті є на основі аналізу єпархіального часопису "Херсонские єпархіальні ведомости" визначити форми участі місцевих дворян у благодійній підтримці церков губернії в 60-х рр. XIX ст.

Російська православна церква в другій половині XIX ст. розпочала видавати єпархіальні відомості в 63 єпархіях, зокрема в Херсонській – з 1860 р. Структура видання у всіх єпархіях була тотожною. Журнал складався з двох відділів – офіційного та неофіційного. Офіційний відділ призначався для публікації імператорських указів, маніфестів, рескриптів та грамот, котрі стосувались церковного управління та духовництва; розпоряджень та ухвал св. Синоду, постанов єпархіального начальства; повідомлень про переміщення, вакансії, нагороди та пожалування; витягів з річних звітів консисторії, семінарій та інших єпархіальних установ; відомостей щодо сум зборів на користь різних товариств тощо. Неофіційний розділ містив: повчання, промови, бесіди та проповіді, виголошувані пастирями місцевої єпархії; уривки з творів повчального характеру, журнальних та газетних статей з питань православної віри, церкви, духовництва; життя святих, присвячені їхнім пам'ятним датам і некрологи діячів церкви; історичні, біографічні, краєзнавчі та бібліографічні матеріали; описи діяльності парафій, монастирів, братств на території єпархії; єпархіальну статистику; повідомлення, замітки та оголошення тощо.

Як офіційний, так і неофіційний відділи часопису "Херсонские єпархіальні ведомости" є невичерпним джерелом для вивчення церковної історії, суспільного життя, стану культури і освіти Херсонської губернії та окремих її населених пунктів. Однак, основні фактичні дані, пов'язані з благодійною діяльністю місцевого дворянства, зосереджені в рубриках "Офіційного відділу". В результаті їх опрацювання отримані такі відомості.

Однією з основних форм допомоги херсонського дворянства храмам губернії були пожертвування церковного інвентарю, богослужбових речей, літургійних предметів тощо. Наведемо приклади на підтвердження цієї тези. В 1860 р. староста храму при Херсонській міській лікарні, дворянин О. Боровиков пожертвував на його користь бібліотеку богослужбових книг та парчеву тканину для священницького

облачення [8, с.131]. У Миколаївську церкву м. Ново-Воронцовка Херсонського повіту в 1861 р. були зроблені наступні пожертвування: княгинею Є. Воронцовою євангеліє в срібному окладі з позолотою, княгинею М. Воронцовою шовкова катапетасма, парчеві священицька риза та дияконський стихар [9, с.17].

У 1862 р. до Преображенської церкви с. Василівка Тираспольського повіту представниками місцевого шляхетного стану було офіровано: губернським секретарем В. Унтіловим влаштований жертovníк за 200 руб. та відпущені 50 руб. на іконостас; поручицею Голембовською подаровані срібна чаша й оксамитові воздухи із золотим гаптуванням, ікона на горішнє місце; М. Сохачевським пожертвовано бронзове панікадило на дванадцять свічок; штабс-капітаншею Колбасиною подаровано ікону; колезьким секретарем І. Усачевським надано шість святкових ікон [10, с.111]. Дворянка М. Прокопович у 1862 р. подарувала в Предтечинську церкву с. Яново Олександрійського повіту ризи, єпитрахиль та поручі [11, с.231].

На користь Іоаннівської церкви с. Ольшанка Єлисаветградського повіту в 1863 р. поступили такі пожертвування: від дочки майора О. Каревої покривало на жертovníк та аналой; від дочки майора П. Лобачової на престольне покривало; від дочки ротмістра Є. Ізюмової пояс, вишитий гарусом і шовком [12, с.162]. Дворянин С. Заблудський у 1863 р. пожертвував до Покровської церкви с. Лозоватка Єлисаветградського повіту дияконський стихар [13, с.215]. У тому ж році в Бобринецькому соборі зусиллями місцевого дворянства було споруджено новий іконостас вартістю 600 руб. Крім того, поміщик Ф. Зайковський пожертвував два великих ставники для ікон, А. Каракізель подарувала ікону з визолоченою рамою, а Міллер – повне священицьке облачення [14, с.44-45]. До Успенської церкви м. Дмитрівка Олександрійського повіту в 1863 р. майор Горбачов подарував оксамитову ризу із золотим гаптуванням, а підполковник О. Лепинський – різ з білого газету та на престольне одіяння [15, с.156].

Поручик Г. Петров у 1864 р. пожертвував до церкви Казанської богоматері м. Одеси два бронзових підсвічника із кришталевими підвісками та кошти для придбання двох бронзових люстр [16, с.119]. У 1865 р. в Іоанно-Предтечинську церкву с. Реймаровка Тираспольського повіту поміщик Болгаров подарував священицьке облачення. А відставний колезький асесор І. Бартенєв в 1865 р. пожертвував на користь соборної Різдво-Богородичної церкви м. Миколаєва ікону в кіоті з позолоченим різьбленням та срібну лампаду [17, с.226].

Періодичні видання за наступні роки також містять чимало даних. Зокрема, до Гаврилівської церкви с. Щербани Єлисаветградського повіту в 1866 р. А. Држевецький пожертвував євангеліє у срібно-позолоченому обрамленні [18, с.37-38]. У Миколаївську церкву с. Тенгінка Херсонського повіту в 1866 р. були пожертвовані: губернською секретаршею М. Демяненко воздухи, потомственими дворянами Ерделі – риза та єпитрахиль [19, с.105]. У тому ж році в Архангело-Михайлівську церкву м. Бузинова Тираспольського повіту офірували: відставний майор В. Баланін срібний з позолотою хрест з підніжжям; поручик О. Десенієр з дружиною дві ікони на царські врата в срібних ризах із позолотою, євангеліє та срібно-позолочену гробницю в футлярі; відставний полковник А. Прийма ікону в срібно-позолоченій ризі [20, с.207].

Губернський секретар Т. Губанов у 1868 р. відпустив кошти на покупку на престольного хреста з підніжжям та дарохранительниці до парафіяльної церкви м. Калинівка Херсонського повіту [21, с.245]. У 1869 р. за поданням Херсонського єпархіального начальства були удостоєні благословення св. Синоду представники шляхетного стану, котрі зробили “пожертвування на користь церков”: поміщики Єлисаветградського повіту Д. Домбровський – срібний хрест за 120 руб., С. Козловський – плащаницю за 100 руб.; поміщик Херсонського повіту М. Енгельгардт – срібний хрест за 112 руб.; дружина полковника Енгельгарда – срібний хрест, повне священицьке облачення та сім ставників всього на суму 250 руб.; М. Жнітич – євангеліє за 120 руб.; С. Жнітич – гробницю за 120 руб.; граф П. Зубов за різноманітний церковний інвентар на загальну суму 450 руб.; гвардії поручик О. Леонтович – повне священицьке облачення та дві хоругви на суму 240 руб. [22, с.432].

На користь Андріївської церкви с. Орлова Балка Олександрійського повіту місцеві дворяни в 1869 р. пожертвували: С. та Н. Кодигрови, О. Суслова, М. Фон-Бранке – велику за престольну ікону в кіоті за 150 руб.; статська радниця Т. Осипова – парчеві фелон, єпитрахиль, пояс та поручі, водосвятну чашу та трикирій; Н. Петровська – на престольне шовкове одіяння; Н. Петровська та В. Шкляревич – новий жертovníк вартістю 100 руб.; О. Суслова – дві ікони до царських врат та два підсвічники на престол; Є. Угрічіч-Требінська – новий іконостас вартістю 800 руб.; Г. Угрічіч-Требінська – чотири великих підсвічника, покривало на престол та три воздухи; Л. Угрічіч-Требінська – шовкову катапетасму та гарусний килим; поміщик О. Угрічіч-Требінський – різнокольорове скло на вікна для вівтаря; М. Фон-Бранке – підсвічник на жертovníк та дві ікони [22, с.435-436].

Активно дворяни Херсонської губернії займалися храмовбудівництвом. Зокрема, в 1862 р. до керівництва Херсонської єпархії звернувся поміщик Одеського повіту, колезький асесор Г. Саморуко з проханням про дозвіл, у зв'язку з віддаленістю розташованої в с. Антоно-Кодинцеве парафіяльної Варваринської церкви, влаштувати в його маєтку в с. Красногірка церкви в ім'я св. Костянтина і Олени. Дворянин у клопотанні зауважив, що приймає на свій рахунок зведення та утримання храму, платню священику за богослужіння, відкриття при церкві школи та піклування про неї [23, с.50-51]. У 1863 р. місцевий поміщик О. Шишкевич офірував 3 тис. руб. на влаштування в Бобринецькому соборі лівого бокового приділу в ім'я Олександра Невського [14, с.44]. У 1865 р. керівництво Херсонської єпархії звернулось до причтів незаможних церков губернії, котрі потребують перебудови або розширення, з інформацією про те, що дочка капітана Г. Алексєєва, дівчина Аграфена, заповіла 3 тис. руб. “на зведення молитовного будинку або приділу в ім'я Симеона Богоприємця на вічне поминання в цьому храмі рабів божих Симеона та Агрипини” [24, с.28].

Опікувався шляхетний стан й церковними прибудовами. Наприклад, маркіз О. Пауліччі в 1865 р. пожертвував у власність Троїцької церкви м. Коблевка Одеського повіту кілька будинків для проживання

священиків із господарськими будівлями [25, с.5]. На придбання будинку для священика Андріївської церкви с. Орлова Балка Олександрійського повіту в 1869 р. гроші відпустили поміщики О. Петровський та О. Угрічіч-Требінський, а земельну ділянку розміром 2450 кв. саж. під цей будинок пожертвувала колезька радниця М. Фон-Бранке [22, с.437].

Нерідкими були випадки, коли херсонське дворянство жертвувало кошти на ремонт храмів. Наприклад, на перебудову та прикрашення Миколаївського собору в м. Новомиргороді Єлисаветградського повіту в 1861 р. офірували кошти численні представники шляхетного стану, зокрема: майор Бендалович, Л. Бороздін, І. Віцинський, вдова поручика Добровольська, генерал-лейтенант К. Корф, старший ад'ютант, штаб-ротмістр Лінденер, майор Лукцевич, О. Михайловська, генерал-лейтенант Ріжев, Ріхімукій, В. Самофелов, колезький асесор Сученко з дружиною Матроною, капітан Трамбіцький, генерал-майор Шміт, М. Юр'єва [9, с.18; 26, с.63-64; 27, с.106].

Парафіяни Преображенської церкви с. Мойсеевка Олександрійського повіту отримали в 1862 р. архіпастирське благословення за пожертвування на відбудову свого храму. Більшу частину із загальної суми в 880 руб. сріблом офірували спадкоємці поміщика С. Добровольського [28, с.206]. У Миколаївську церкву с. Казанка Єлисаветградського повіту в 1863 р. був придбаний дзвін вагою 83 пуд. 35 ф. силами місцевих парафіян, серед яких чималі пожертвування зробили поміщики Долинський, Козловська, Лук'янович [12, с.163-164]. Архіпастирське благословення "за старанність до церкви" в 1864 р. отримав поміщик Одеського повіту, корнет Г. Малаховський, котрий відпустив на спорудження нової дзвіниці Покровської церкви в с. Гниляково вапна на 100 руб. [29, с.125].

У 1866 р. поручик О. Десенієр офірував 50 руб. в Архангело-Михайлівську церкву м. Бузинова Тираспольського повіту на фарбування церкви та дзвіниці [20, с.207]. У 1869 р. на відновлення дзвіниці, ремонт та фарбування підлоги Андріївської церкви с. Орлова Балка Олександрійського повіту пожертвували кошти поміщик Дейнега, штаб-ротмістр О. Петровський, майор В. Суслов, поміщик О. Угрічіч-Требінський, колезька радниця М. Фон-Бранке. Окрім цього, на покриття церкви залізом і фарбування її зовні 300 руб. офірували місцеві селяни, а 300 руб. – пожертвував поміщик О. Угрічіч-Требінський [22, с.436-437].

Іншою формою дворянської підтримки церков Херсонської губернії були грошові внески на нагальні потреби храмів регіону. Так, у звіті єпархіального управління за 1860 р. було зазначене велике пожертвування поміщиці П. Навродської, котра відпустила на користь Єкатерининської церкви с. Високі-Буєраки Олександрійського повіту 2 тис. руб. [27, с.103]. Серед жертвувателів на спорудження нового іконостасу в 1861 р. в Преображенській церкві с. Василівка Тираспольського повіту відзначилися такі дворяни та поміщики: В. Вітошевський, Є. Власов, Д. Вороновський, Добровольський, К. Іскова, М. Калітіна, О. Малігонова, П. Пеїч, Є. Садовникова, І. Унтілов, М. Унтілов [30, с.90, 92]. Неабияку суму на користь церкви св. Сергія і Ваха с. Олександрівське Бобринецького повіту відпустив у 1863 р. дворянин З. Андрєєв [31, с.62].

В Архангело-Михайлівську церкву м. Бузинова Тираспольського повіту в 1866 р. на придбання дзвону поступили кошти від таких дворян: А. Букоємського, вдови М. Десенієр та її дочок Любові, Людмили, Надії, Олени; О. Десенієра, Г. Значко-Яворської, поміщика М. Кусакова, підполковниці Є. Прийми, І. Сіллової, П. Цогульського [20, с.205-206].

У 1869 р. за поданням Херсонського єпархіального начальства були удостоєні благословення св. Синоду "за пожертвування на користь церков" наступні представники шляхетного стану: статський радник, князь Є. Гагарін офірував на потреби Воскресенської церкви м. Одеси 210 руб.; Ф. Жульяні – 115 руб.; П. Козловська – 125 руб.; полковник А. Невчалодов – 200 руб.; вдова губернського секретаря П. Харлам'єва – 200 руб. [22, с.432]. Доречно зауважити, що розміри добровільних дворянських внесків варіювались від 3 до 200 руб., але завдяки їх численності у підсумку складали чималу суму.

Певна кількість дворян-благодійників не обмежувалися поодинокими проявами допомоги і ставали старостами церков. Термін перебування на цій посаді складав три роки. Як правило, більшість з них старостувала кілька термінів. Аналіз єпархіальної періодики дозволяє стверджувати, що в період 1860-1869 рр. справами храмів Херсонської губернії в якості церковних старост опікувались такі дворяни: ротмістр І. Агте (Іллінська церква м. Седнівка), губернський секретар Є. Амасевський (Миколаївська церква м. Євгенівка), ротмістр І. Белич (Михайлівська церква м. Дорофіївка), М. Бернацький (Єкатерининська церква с. Трихати), колезький секретар Ф. Біцилій (Царе-Костянтинівська церква, с. Біцилівка), О. Боровиков (церква при Херсонській міській лікарні), П. Бредихин (Преображенська церква с. Заградівка), поручик М. Вертельяк (Петропавлівська церква с. Мелове), статський радник, князь Є. Гагарін (Воскресенська церква м. Одеси), М. Гідулян (Миколаївська церква с. Перешори), штабс-капітан Горголі (грецька Троїцька церква м. Одеси), штаб-ротмістр Л. Громашевський (Космодамианівська церква с. Петриківка), О. Дроботковський (Троїцька церква с. Семикосовка), штаб-ротмістр Ф. Зайковський (Архангело-Михайлівська церква с. Миколаївка), штаб-ротмістр І. Кардасевич (Благовіщенська церква с. Миколаївка), колезький реєстратор А. Корнєєнко (Миколаївська церква м. Братське), А. Лехно-Васютинський (Покровська церква с. Понор), губернський секретар Ф. Лозович (Покровська церква с. Іванопетровське), В. Малорян (Миколаївська церква с. Олександродар), колезький радник І. Мармусевич (карантинна Всіх святих та св. Миколи церква м. Одеси), Ф. Ніколаєв (Григорівська церква с. Новогригорівка), полковник К. Павлов (Єкатерининська соборна церква м. Херсона), М. Палеолог (Іоанно-Предтечинська церква с. Іванівка), губернський секретар М. Портарескул (Миколаївська церква с. Перешори), відставний ротмістр Є. Пчельников (Миколаївський собор м. Новомиргорода), колезький асесор Г. Саморуко (Казанська церква с. Анатолівка), капітан П. Свірчевський (Троїцька церква с. Кетрисанівка), майор В. Суслов (Андріївська церква с. Орлова Балка), князь Ф. Топович (Покровська церква с. Новопокровськ), надвірний радник Ф. Фон-Рентель (Благовіщенська церква при Одеському жіночому

благодійному товаристві). Представники шляхетного стану нерідко отримували подяку єпархіального начальства "за старанну і корисну службу в зазначеній посаді", "за ревну працю в благоприкрашенні храму", "за невсипухе старання про оздоблення храму".

Отже, дворянська спільнота Херсонської губернії відігравала важливу роль в підтримці церков регіону. Основними формами допомоги були будівництво та ремонт церков і церковних прибудов, грошові пожертвування, офірування богослужбових речей та літургійних предметів тощо. Чимало представників шляхетного стану вирішували нагальні проблеми храмів в якості церковних старост. Варто зазначити, що кошти дворян-благодійників не покривали всіх необхідних витрат на утримання церковних закладів регіону. Однак, їх благодійна допомога, поряд з пожертвами інших верств населення, дозволила полегшити функціонування і зміцнити становище церков.

Джерела та література

1. Маслюк О.Ю. "Черниговские епархиальные известия" як джерело з вивчення становища РПЦ за доби правління Миколи I / О.Ю. Маслюк // Збірник наукових праць. Серія "Історія та географія". – 2011. – Вип. 42. – С. 155-160.
2. Верещагин И.Ф. Епархиальная печать и проблема консолидации местного духовенства в конце XIX – начале XX века (на материалах "Архангельских епархиальных ведомостей") / И.Ф. Верещагин // Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки. – 2012. – № 3. – С. 1-5.
3. Шемедюк І. "Волинські єпархіальні відомості" як друкований орган Волинської єпархії у Синодальний період / І. Шемедюк // Дзвони Волині. – 2013. – № 9. – С. 9.
4. Хабарова Е.И. "Тамбовские епархиальные ведомости" как исторический источник для изучения патриотической деятельности тамбовского духовенства в период войн XIX – начала XX в. / Е.И. Хабарова // Вестник Тамбовского университета. Серия: Гуманитарные науки. – 2010. – Вып. 2 (82). – С. 233-236.
5. Саранча В. "Полтавские епархиальные ведомости" як джерело з історії церковного життя Полтавщини в період Першої світової війни / В. Саранча // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – 2010. – Т. 21. – С. 223-239.
6. Содоль В.А. Благотворительная деятельность духовенства Кишиневской епархии на начальном этапе Первой мировой войны (по материалам "Кишиневских епархиальных ведомостей") / В.А. Содоль // Русин. – 2014. – № 4 (38). – С. 30-46.
7. Башли М.І. Благодійність бессарабського дворянства в 60-70-і рр. XIX ст. (за матеріалами "Кишинівських єпархіальних відомостей") / М.І. Башли // Матеріали XXI Міжн. наук.-практич. інтернет-конф. "Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД" // <http://conferences.neasmo.org.ua>
8. Отдел официальный // Херсонские епархиальные ведомости (далі – ХЕВ). – 1860. – № 12.
9. Отдел официальный // ХЕВ. – 1861. – № 2.
10. Отдел официальный // ХЕВ. – 1862. – № 12.
11. Отдел официальный // ХЕВ. – 1862. – № 24.
12. Отдел официальный // ХЕВ. – 1863. – № 14.
13. Отдел официальный // ХЕВ. – 1863. – № 20.
14. Отдел официальный // ХЕВ. – 1863. – № 4.
15. Отдел официальный // ХЕВ. – 1863. – № 13.
16. Отдел официальный // ХЕВ. – 1864. – № 15.
17. Отдел официальный // ХЕВ. – 1865. – № 22.
18. Отдел официальный // ХЕВ. – 1866. – № 3.
19. Отдел официальный // ХЕВ. – 1866. – № 7.
20. Отдел официальный // ХЕВ. – 1866. – № 13.
21. Отдел официальный // ХЕВ. – 1868. – № 14.
22. Отдел официальный // ХЕВ. – 1869. – № 17.
23. Отдел официальный // ХЕВ. – 1862. – № 5.
24. Отдел официальный // ХЕВ. – 1865. – № 3.
25. Отдел официальный // ХЕВ. – 1865. – № 1.
26. Отдел официальный // ХЕВ. – 1861. – № 6.
27. Отдел официальный // ХЕВ. – 1861. – № 9.
28. Отдел официальный // ХЕВ. – 1862. – № 21.
29. Отдел официальный // ХЕВ. – 1864. – № 17.
30. Отдел официальный // ХЕВ. – 1861. – № 8.
31. Отдел официальный // ХЕВ. – 1863. – № 5.

Goncharova N. A. The church aspect of the noble charity in the Kherson province.

The article studies the potential source of pre-revolutionary diocesan periodicals. On the basis of the substantial evidence in the array "Kherson diocesan gazette" highlights the main forms of charitable activity aristocratic strata in the direction of the Church Kherson province. Total for all "Diocesan Gazette" typical structure and enable meaningful conclusion about the universal nature of the diocesan periodicals as a source of noble history of philanthropy in different provinces of the Russian Empire in the XIXth – early XXth century.

Key words: noblemen, Kherson province, church, donation, eparchial periodicals, official part.

Гончарова Н. А. Церковный аспект дворянской благотворительности в Херсонской губернии.

Статья посвящена исследованию потенциала дореволюционных епархиальных периодических изданий как исторического источника. На основе анализа значительного массива фактических данных в "Екатеринославских епархиальных ведомостях" освещаются основные формы благотворительной деятельности дворянского сословия в направлении помощи церквам Екатеринославской губернии. Общая для всех "епархиальных ведомостей" типовая структура позволяет сделать вывод об универсальном характере епархиального периодики как источники истории дворянской благотворительности в разных губерниях Российской империи в XIX - начале XX века.

Ключевые слова: дворяне, Херсонская губерния, церковь, пожертвование, епархиальная периодика, официальная часть.